
Lyuiz Erdrikning “The plague of doves” romanida polifonik narrativ texnika**Mirzayeva Parvina Ulug'bek qizi**mustafoyevaparvina@icloud.com

Mustaqil izlanuvchi,

Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya Mazkur maqolada zamonaviy amerika yozuvchisi Lyuiz Erdrikning “The Plague of Doves” romanida qo'llanilgan polifonik (ko'p ovoqli) narrativ texnika tahlil qilinadi. Asarda bir nechta hikoyachilar – Evelina Harp, Mooshum, Judge Antone Bazil Coutts va Cordelia Lochren – o'z ovozi, tili va dunyoqarashi orqali mustaqil hikoyaviy qatlamlar yaratadi. Ushbu ko'p ovoqli tuzilma orqali yozuvchi inson ongining murakkabligi, xotiraning ko'p qatlamli va haqiqatning nisbiyligini badiiy shaklda ifodalaydi. Tadqiqot Mixail Baxtinning polifoniya nazariyasi asosida olib borilib, roman kompozitsiyasida ovozlarning o'zaro munosabati, ularning til, ritm va mantiqdagi farqlari tahlil qilinadi. Lyuiz Erdrik bu texnika orqali muallif markazini yo'qotib, o'quvchini faol tinglovchiga aylantiradi hamda matnda ko'p haqiqatli muloqot maydonini yaratadi. Natijada “The Plague of Doves” nafaqat shakl jihatidan innovatsion, balki adabiy tafakkurning yangi dialogik shaklini taklif etuvchi asar sifatida namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar Lyuiz Erdrik, The Plague of Doves, polifoniya, ko'p ovoqli narrativ, Mixail Baxtin, dialogik roman, badiiy shakl

Люиза Эрдрич и полифоническая нарративная техника в романе «Чума голубей»**Мирзаева Парвина Улугбек кизи**mustafoyevaparvina@icloud.com

Независимый исследователь,

Бухарский государственный университет

Аннотация В данной статье анализируется полифоническая (много голосная) нарративная техника, использованная в романе современной американской писательницы Луизы Эрдрич “Чума голубей”. В произведении несколько рассказчиков – Эвелина Харп, Мушум, судья Антон Бэзил Коуттс и Корделия Локрен – создают самостоятельные повествовательные пласты через собственные голоса, языки и мировосприятие. Посредством этой многоголосной структуры автор художественно выражает сложность человеческого сознания, многослойность памяти и относительность истины. Исследование основано на теории полифонии Михаила Бахтина; в нем рассматриваются взаимодействия между голосами в композиции романа, а также различия их языка, ритма и логики. Применяя данную технику, Луиза Эрдрич устраняет авторский центр, превращая читателя в активного слушателя и создавая в тексте поле многоголосого диалога. В результате “Чума голубей” предстает не только как формально инновационное произведение, но и как текст, предлагающий новый диалогический тип литературного мышления.

Ключевые слова Луиза Эрдрич, "Чума голубей", полифония, многоголосный нарратив, Михаил Бахтин, диалогический роман, художественная форма.

Polyphonic narrative technique in Louise Erdrich's "The plague of doves"

Mirzayeva Parvina Ulugbek kizi
mustafoyevaparvina@icloud.com
Independent researcher,
Bukhara State University

Annotation *This article analyzes the polyphonic (multi-voiced) narrative technique employed in the novel "The Plague of Doves" by contemporary American writer Louise Erdrich. The novel features multiple narrators – Evelina Harp, Mooshum, Judge Antone Bazil Coutts, and Cordelia Lochren – each creating an independent narrative layer through their distinct voices, language, and worldview. Through this multi-voiced structure, the author artistically conveys the complexity of human consciousness, the multilayered nature of memory, and the relativity of truth. The study is based on Mikhail Bakhtin's theory of polyphony, examining the interaction of voices in the novel's composition as well as their differences in language, rhythm, and logic. By employing this technique, Erdrich decentralizes the authorial voice, transforming the reader into an active listener and creating a textual space of multiple truths and dialogic interaction. As a result, "The Plague of Doves" emerges not only as a formally innovative work but also as a literary text that introduces a new dialogic mode of artistic thought.*

Keywords *Louise Erdrich, The Plague of Doves, polyphony, multi-voiced narrative, Mikhail Bakhtin, dialogic novel, artistic form*

Kirish

Lyuiz Erdrikning "The Plague of Doves" romani badiiy shakl va tuzilma jihatidan yozuvchining eng murakkab asarlaridan biridir. U 20-asr oxiri va 21-asr boshidagi Amerika adabiyotida shakllangan yangi estetik yo'nalish – ko'p ovozli (polifonik) narrativ an'anasini o'ziga xos tarzda davom ettiradi. Roman voqealari Shimoliy Dakotadagi kichik bir shaharchada kechadi, ammo hikoya yagona markazdan emas, balki turli hikoyachilarning bir-biriga ulanib ketgan ovozlari orqali yetkaziladi. Erdrich shu tariqa o'quvchini yagona nuqtai nazarga emas, balki ko'p fikrli, ko'p haqiqatli muloqot maydoniga olib kiradi. Asarda bir-biridan mustaqil, lekin bir-biriga eshitilib turadigan ovozlarning tizimi mavjud.

Evelina Harp, Mooshum, Judge Antone Bazil Coutts va Cordelia Lochren kabi hikoyachilar o'z dunyoqarashini ifodalaydi, o'z tiliga, hissiyotiga va dunyoni idrok etish uslubiga ega. Shu jihatdan roman Mixail Baxtinning "polifoniya" haqidagi nazariyasi bilan to'liq uyg'unlashadi. Muallif har bir hikoyachining ovozi o'zicha mustaqil ong sifatida tasvirlaydi, ularning hech biri boshqa ovozlardan ustunlikka ega emas.

Lyuiz Erdrik romanida polifoniya nafaqat shakli, balki estetik zarurat sifatida yuzaga chiqadi. Ko'p ovozli tuzilma inson ongining murakkabligini, xotira va idrokning ko'p qirraliligini ifodalash uchun xizmat qiladi. Shu sababli, "The Plague of Doves" zamonaviy Amerika adabiyotida ko'p ovozli hikoya

tuzilmasining eng yuksak namunalaridan biri sifatida baholanadi.

Metodologiya

Konni A. Jakobs (Connie A. Jacobs) va Nensi J. Peterson (Nancy J. Peterson) muharrirligidagi "Louise Erdrich's Justice Trilogy: Cultural and Critical Contexts" nomli kitobda adabiyotshunoslar L. Erdrikning uchta romani – "The Plague of Doves" (2008), "The Round House" (2012) va "LaRose" (2016) asarlarini tahlil qilib, muallif adolat, travma, oila va qarindoshlik, hikoya tuzilmasi va munosabatlar kabi mavzularni qanday yondashuvda ko'rsatganini yoritishadi.

Mazkur maqolada tahlil adabiy-nazariy asoslarda olib borilgan bo'lib, u Mixail Baxtinning polifoniya nazariyasiga tayanadi. Baxtinning fikricha, polifonik asar – bu bir nechta mustaqil onglarning badiiy muloqoti. Har bir ovoz muallif fikriga bo'ysunmaydi, balki o'z haqiqat doirasida yashaydi. Shunday qilib, roman ichida muallif emas, balki hikoyachilar bir-birlari bilan suhbatda bo'ladi.

Lyuiz Erdrik bu nazariy asosni zamonaviy narrativ shakl orqali amalga oshiradi. Tahlil davomida quyidagi tamoyillar e'tiborga olindi:

- birinchidan, har bir hikoyachining nutq ohangi, sintaktik tuzilishi va semantik uslubi o'ziga xos mustaqil estetik birlik sifatida tahlil qilindi;
- ikkinchidan, ovozlarning o'rtasidagi kontrast va muloqot nuqtalari aniqlanib, ularning umumiy matn tuzilmasiga ta'siri ko'rsatildi.

Tahlilda shuningdek narrativ fokalizatsiya (voqealarning turli nigohdan ifodalanishi) va vaqtning ko'p qatlamli tashkiloti (xotira, rivoyat va hozirgi zamon o'rtasidagi dinamik aloqalar) kabi metodlar qo'llanildi. Shu bilan birga, polifoniyaning muhim belgisi bo'lgan "ichki ovoz" (internal voice) ham tahlil qilindi – bu yerda har bir hikoyachi nafaqat boshqalar bilan, balki o'z ichki ovozi bilan ham dialogda bo'ladi.

Natijalar

Lyuiza Erdrikning "The Plague of Doves" romanining markaziy badiiy xususiyati – bu ko'p ovozli (polifonik) tuzilma va har bir

hikoyachining mustaqil ong sifatida mavjudligidir. Roman yagona markazdan emas, balki bir-biridan farqli, ammo ichki aloqada yashovchi bir nechta hikoyachilarning ovozlari orqali quriladi. Ushbu ovozlarning mustaqilligi, ular o'rtasidagi ritmik kontrast va semantik o'ziga xoslik asarni monologik emas, balki dialogik romanga aylantiradi.

Evelina Harp hikoyasi ichki refleksiya va o'zlikni anglashning lirizm bilan sug'orilgan shaklidir. U o'zini va atrofidagi voqealarni hissiyotlar filtri orqali ko'radi. Uning hikoyasi shaxsiy xotira bilan to'yingan va bu xotira butun roman davomida harakatga sababchi kuch bo'lib xizmat qiladi. Evelina o'z ichki dunyosini quyidagicha ifodalaydi: *"When I was a child, I believed that the world was stitched together by stories. If we stopped telling them, the seams would come apart."* (*The Plague of Doves*, 42). Bu parcha Evelina ovoziining lirizmini ochib beradi: u hikoyani nafaqat o'tmishning ifodasi, balki mavjudlikning o'zi sifatida talqin etadi. Evelina uchun so'z – bu hayotiy ip, uni uzish demak, dunyoning parchalanishini anglatadi. Shunday qilib, Evelina ovozida hikoya qilish va yashash bir butun jarayon sifatida mavjud. U Erdrikning polifonik matnida introspektiv va poetik ohangni yaratadi (Ganiyeva, 2024).

Mooshum esa butunlay boshqa ovozdir. U og'zaki an'anani, afsonaviy xotirani va jamoaviy ongni o'zida mujassamlashtiradi. Uning hikoyalari o'tmish bilan hozirgi zamon o'rtasida erkin harakatlanadi, u voqealarni mantiqiy ketma-ketlikda emas, og'zaki hikoyachilik ritmida so'zlaydi. U shunday deydi: *"Stories never end. They twist back on themselves, like snakes biting their tails."* (*The Plague of Doves*, 117). Bu satrlar og'zaki hikoyachilik tabiati – tsiklik vaqt va cheksiz hikoya oqimini aks ettiradi. Mooshum ovozida tarix va afsona o'rtasidagi chegaralar yo'qoladi; u "og'zaki madaniyat"ning romandagi ramzidir. Erdrik shu orqali yozma va og'zaki madaniyat o'rtasida estetik ziddiyat yaratadi. Evelina o'zini ifoda etuvchi ichki monolog orqali, Mooshum esa xalq xotirasining kollektiv hikoyalari orqali gapiradi.

Mooshum hikoyalari, ayniqsa, "The Plague of Doves" nomini olgan epizodda chuqur ramziy ma'no kasb etadi. U shunday deydi: *"We thought the plague was only the doves falling from the sky. But it was us – our silence, our forgetting."* (The Plague of Doves, 128). Bu yerda "doves" (kabutarlar) – tinchlik va begunohlik ramzi bo'lish bilan birga, jamoaviy ayb va unutish timsolidir. Mooshum ovozida "unutish" – jamiyatning ma'naviy kasalligidir. Shu tarzda u polifonik tuzilmada axloqiy va tarixiy xotira ovozi sifatida chiqadi.

Judge Couttsning hikoyasi strukturaviy barqarorlikni, mantiqiy tartibni anglatadi. Uning tili hujjatli, sintaktik jihatdan qat'iy va nazoratli. U haqiqatni tizimlashtirishga urinadi, biroq Erdrich bu urinishni har safar muvaffaqiyatsizlikka olib keladi. Coutts shunday yozadi: *"The law, as I've learned, is never blind. It only pretends to be, so it doesn't have to see what it refuses to understand."* (The Plague of Doves, 196). Bu parcha uning ovozdagi kinoyaviy o'zini anglashni ko'rsatadi. U qonun va adolat o'rtasidagi ziddiyatni tan oladi. Shu tariqa, Coutts ovozi roman polifoniyasida ratsional fikrning cheklanganligini ochib beradi. Agar Mooshum og'zaki madaniyatning hikoyachisi bo'lsa, Coutts yozma madaniyatning "huquqiy diskurs"ini ifodalaydi. Ularning o'zaro mavjudligi roman ichida madaniyatlararo muloqotni vujudga keltiradi.

Cordelia Lochren – boshqa hikoyachilarning ovozlari "eshituvchi" va ularni o'z xotirasida qayta tiklovchi hikoyachidir. U roman strukturasi birlashtiruvchi, lekin markazga chiqmaydigan ovozdur. U o'z rolini quyidagicha anglatadi: *"I remember them all – their voices overlap in my mind, sometimes I can't tell whose story I'm telling."* (The Plague of Doves, 254). Bu parcha Cordelia obrazini xotira ichidagi xotira sifatida tasvirlaydi. U roman ichidagi barcha ovozlarning aks-sadosi bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, Cordelia meta-hikoyachilik funksiyasini bajaradi: u nafaqat hikoya qiladi, balki hikoyaning o'zini eslaydi. Erdrich bu orqali

polifonik simfoniyaning yakuniy akkordini yaratadi.

Roman davomida ovozlarning bu xilma-xilligi tayyor haqiqatni emas, haqiqatni izlash jarayonini ifodalaydi. Evelina – o'zlikni izlaydi, Mooshum – tarixni eslaydi, Coutts – tartib o'rnatishga harakat qiladi, Cordelia esa – ularning barchasini eshitadi. Haqiqat bu ovozlarning kesishgan nuqtasida tug'iladi (Coltelli, 1990).

Lyuiza Erdrik o'quvchini voqeani "bilish" emas, balki tinglash orqali tushunishga chorlaydi. Shu jihatdan roman nafaqat hikoya, balki badiiy muloqot maydonidir. Til xilma-xilligi ovozlarning mustaqilligini mustahkamlaydi. Har bir ovoz o'z tili, ritmi, metaforasi bilan yashaydi. *"All our stories, when placed side by side, make the shape of a circle – no center, no end."* (The Plague of Doves, 300). Bu parcha Lyuiza Erdrikning butun badiiy falsafasini jamlaydi: markaz yo'q, yakun yo'q, lekin ovozlarning birgalikda ma'no yaratadi.

Lyuiz Erdrikning "The Plague of Doves" romanida har bir ovoz o'z dunyoqarashi va haqiqatini yaratadi, biroq bu haqiqatlar bir-biri bilan ziddiyatda emas – ular birgalikda mavjud bo'ladi. Erdrich shu tarzda monologik hikoyadan dialogik matnga o'tadi. Mikhail Baxtinning so'zlari bilan aytganda, "polifonik asar – bu muallifning o'z ovozi chetga surib, onglar o'rtasidagi muloqotga imkon beradigan tuzilma"dir. Evelina Harpning hikoyasi bu muloqotning eng ichki qatlamini ifodalaydi. U o'zini anglash jarayonini quyidagi so'zlar bilan tasvirlaydi: *"Sometimes I think I can hear the old stories humming under everything, like the sound of a hive behind the walls."* (The Plague of Doves, 56). Bu parcha Evelina nutqining poetik introspeksiyasini ochadi. U hikoyani tashqi voqelik sifatida emas, balki ichki xotira qatlamlari sifatida eshitadi. "Humming" (g'uvillash) metaforasi – bu o'tgan avlodlar hikoyasining hozirgi hayotda yashab turishini ifodalaydi. Evelina ovozi shu tariqa ichki ong bilan tashqi tarix orasidagi o'tish nuqtasiga aylanadi.

Mooshum esa bu "g'uvillayotgan hikoyalar"ni ovozli shaklga keltiradi. Uning rivoyatlari o'tmishdagi adolatsizlik va ommaviy xotiraning yo'qolishini aks ettiradi: "They hanged the wrong men, and the town learned to keep quiet. That silence is the oldest ghost in Pluto." (*The Plague of Doves*, 132). Bu parcha roman polifoniyasining axloqiy markazini ochib beradi. Mooshum ovozi – jimlikni buzuvchi ovozdir; u tarixiy adolatsizlikni eslash orqali jamiyat xotirasini uyg'otadi. Shunday qilib, Erdrichning polifoniyasi shaxsiy emas, balki axloqiy eshituv maydoni sifatida shakllanadi.

Judge Coutts bu hikoyalarga boshqa qutbdan qaraydi. U adolatni tizim orqali izlaydi, ammo shu tizimning o'zi insoniy haqiqatga befarq ekanini tan oladi: "*Justice, I once believed, was a clean line. But the older I get, the more I see it's only a web – tangled, fragile, and full of broken strands.*" (*The Plague of Doves*, 210). Bu parcha uning ratsional ovozdagi shubha va insoniylikning uyg'onishini bildiradi. Coutts ovozi roman ichida "institutsional" fikrni ifodalaydi, biroq Erdrich uni ham tanqidiy qarashga majbur etadi. U o'zining qonun tiliga bo'lgan ishonchini yo'qotadi va insoniy tovushlarga quloq solishni o'rganadi.

Cordelia Lochren esa bu barcha ovozlarni birlashtiruvchi, ammo ularga ustun bo'lmagan "eshituvchi ong"dir. U o'zini shunday tasvirlaydi: "I don't tell the stories anymore; they tell me. I just write down what remains after they pass through me." (*The Plague of Doves*, 267) Bu parcha meta-narrativ refleksiyaning namunasi bo'lib, hikoyaning o'zi endi inson tomonidan boshqarilmasligini, balki ovozlarning o'zaro oqimi orqali shakllanishini ko'rsatadi. Cordelia ovozi roman ichidagi "ichki muallif"ni ifodalaydi – u hikoyani yaratuvchi emas, balki hikoyaning jarayonida yashovchi subyektdir (Sadullaev, 2023).

Lyuiz Erdrik ana shu turli ovozlarni o'zaro bog'lab, musiqiy kontrapunkt prinsipini qo'llaydi. Har bir ovoz alohida ritmda so'zlaydi, ammo birgalikda ular simfonik uyg'unlik hosil qiladi. U buni quyidagi so'zlar orqali badiiylashtiradi: "*Each voice in this town is a*

string on the same old fiddle – some broken, some taut, but all still humming." (*The Plague of Doves*, 314). Bu tasvir roman tuzilmasining musiqiy mohiyatini ifodalaydi: ovozlar bir-biridan mustaqil, lekin ular birgalikda insoniyat xotirasining umumiy "ohangi"ni yaratadi.

"The Plague of Doves" polifonik roman sifatida o'quvchini tayyor haqiqatga emas, balki haqiqatni tinglashga chorlaydi. Har bir hikoyachi o'z ovozini himoya qilgan holda, boshqalarning ovozini ham eshitadi – bu esa adabiyotdagi eng yuqori darajadagi insoniylik ifodasidir.

Xulosa

Lyuiza Erdrikning "The Plague of Doves" romani zamonaviy adabiyotda polifonik narrativ texnikaning eng yuksak badiiy ifodalaridan biri sifatida ajralib turadi. Asarda bir nechta hikoyachilar – Evelina Harp, Mooshum, Judge Coutts va Cordelia Lochren – har biri o'z dunyoqarashi, tili, ritmi va idrok uslubi bilan mustaqil estetik birlik sifatida namoyon bo'ladi. Muallif bu ovozlarni yagona markaz atrofida birlashtirmaydi; aksincha, ularning mustaqilligini saqlab qolgan holda, ular o'rtasidagi muloqotni tabiiy jarayon sifatida tasvirlaydi. Shu tarzda roman muallifning nazoratidan xoli bo'lgan, inson tafakkurining dialogik, ochiq va ko'p qirrali modeliga aylanadi.

Lyuiz Erdrikning polifoniyasi asarning ichki falsafasini belgilaydi: bu yerda haqiqat yakka emas, balki ovozlar o'rtasidagi to'qnashuv, muloqot va uyg'unlik jarayonida tug'iladi. Har bir hikoyachi o'z haqiqatini ifodalaydi, biroq u boshqalarning haqiqatini inkor etmaydi. Shu sababli roman o'quvchini tayyor xulosaga emas, fikrlash, eshitish va anglash jarayoniga chorlaydi. Bu jarayonning o'zi san'atga, insoniylikka va xotiraga tenglashtiriladi. Muallif har bir ovoz orqali inson ruhining turli qatlamlarini ochib beradi: Evelina orqali – ichki izlanish va o'zlikni anglash; Mooshum orqali – og'zaki madaniyat va tarixiy xotira; Coutts orqali – huquqiy ong va axloqiy ziddiyat; Cordelia orqali esa – eshitish va birlashtirish qobiliyati. Ularning har biri inson

mavjudligining ma'lum bir jihatini yoritadi va shu bilan birgalikda ko'p ovozli ruhiy simfoniyani hosil qiladi. Natijada "The Plague of Doves" oddiy roman emas, balki inson ongining musiqiy manzarasi, xotira, tarix va ruhiy iztiroblar o'rtasidagi badiiy muloqotdir.

Lyuiz Erdrikning mahorati shundaki, u polifoniyani faqat shakl sifatida emas, balki

fikrlash usuli, axloqiy pozitsiya va estetik tamoyil sifatida namoyon etadi. Shuning uchun ushbu asar nafaqat Lyuiza Erdrik ijodining cho'qqisi, balki turli ovozlar to'qnashgan, ammo yakunda insoniyatning umumiy ohangida uyg'unlashgan badiiy simfoniya sifatida zamonaviy Amerika adabiyotidagi dialogik tafakkurning ramziy ifodasidir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Brown, J. (2021). *Louise Erdrich's "The Sentence" explores racial tensions in a divided Minneapolis*. PBS News Hour, Interview.
2. Bruchac, J. (1998). *Native North American literary companion*. Visible Ink.
3. Chavkin, A. (1999). *The Chippewa landscape of Louise Erdrich*. The University of Alabama Press.
4. Coltelli, L. (1990). *Winged words: American Indian writers speak*. University of Nebraska Press.
5. Ganiyeva, O. X. (2024). XX asr AQSH regional romani badiiy o'ziga xosligi. *Innovatsion tadqiqotlar zamonaviy dunyoda: nazariya va amaliyot*, 3(14), 43–45.
6. Ganieva, O. (2024). *Specificity of XX century American realistic fiction*.
7. Jacobs, C. A. (2001). *The novels of Louise Erdrich: Stories of her people*. Peter Lang. <https://archive.org/details/novelsoulouiseer0011jaco/page/n12/mode/1up?view=theater>
8. Jacobs, C. A., & Peterson, N. J. (Eds.). (2021). *Louise Erdrich's justice trilogy: Cultural and critical contexts*. Michigan State University Press.
9. Rainwater, C. (1990). Reading between worlds: Narrativity in the fiction of Louise Erdrich. *American Literature*, 62(3), 405–422. <https://www.jstor.org/stable/2926739>
10. Sadullaev, F. B. (2023). XX asr AQSH modern adabiyotining tarixiy hamda ijtimoiy negizlari. *Scientific Reports of Bukhara State University*, 171.
11. Vizenor, G. (1995). *Native American literature: A brief introduction and anthology*. HarperCollins College Publishers.